

fremtidskapselen

fra vuggen til graven

tittel *Fremtidskapselen.*
Fra vuggen til graven

forfattere Sarah Holst Kjær
Jon O. Pedersen
Per Strömberg (lay-out og design)

rapport Prosjektrapport nr. 29/2008

ISSN-nummer 0808-5544

trykkeri Edgar Høgfeldt, 4626 Kristiansand

2

bestillingsinformasjon

utgiver Agderforskning
Gimlemoen 19
N-4630 Kristiansand

telefon +47 48 01 05 20

telefaks +47 38 14 22 01

e-post post@agderforskning.no

hjemmeside www.agderforskning.no

Universitet i Agder

VRI Agder

Virkemidler for regional FoU og innovasjon

Agderforskning

forord

– det gode liv

Muliggjort av VRI-AGDER (et prosjekt finansiert av Norges forskningsråd, Aust-Agder fylkeskommune, Vest-Agder fylkeskommune og Innovasjon Norge), ble det 3-5 oktober 2008 gjennomført en diskusjons seanse med "de unge" på Sørlandet, om deres verdier og håp til fremtiden – "det gode liv". Det har i lengre tid vært en uttrykt utfordring om hvordan man kan få de unge til å bli på, eller flytte tilbake igjen til Sørlandet, både i forhold til det offentlige og den regionale utvikling, men også i forhold til virksomhetenes muligheter for rekruttering og tiltrekning av arbeidskraft. Hensikten var å kunne gi de unge, som er fremtiden, en mulighet for å la deres tanker bli hørt.

Emnet "Det gode liv" ble i denne sammenheng valgt for å styre diskusjonene. Den positive notasjon ble også valgt for å skape samhørighet gjennom å unngå konfliktrettede diskusjoner. Samtidig var tanken at den positive notasjonen, implisitt, også ville belyse de negative notasjonene. Overordnet var målet med diskusjonene å:

1. Skape en MØTEPlass for unge på Sørlandet til å knytte nettverk
2. Innsamle data til et FORSKNINGS-PROSJEKT, om de unges tanker om fremtiden
3. Trekke ut resultater, som kan benyttes til et POLITISK TALERØR, og inspirere til politisk engasjement og,
4. Skape et innspill til STRATEGISK TENKING for virksomheter

Totalt ble det samlet 18 deltakere, hvor den samlede gjennomsnittsalderen var i underkant av 25 år. Alle hadde tilknytninger til Sørlandet, men det var en konstruktiv spredning i forhold til hvor de var bosatt (fra Alta til Lindesnes), hvor de var født (fra Norge, Polen, Frankrike og Mosambique), bransjetilknytning (fra Olje & Gass, IKT og Kultur nærings), samt arbeidserfaring (fra ingen, til selvstendig næringsdrivende, til ledere).

Metodisk ble diskusjonene styrt som scenario prosesser, med fokus på diskusjonene fremfor det å skape potensielle scenarioer. Med andre ord ble diskusjonene organisert som prosesser hvor deltakernes observasjoner og erfaringer ble innsamlet, strukturert og brukt til å skape innsyn i de valgte tematiske utfordringer. I motsetning til klassiske scenario prosesser var det i diskusjonene ikke et fokus om å skulle skape bilder (eller teorier) av en eller flere potensielle fremtider. Dette var bevisst for å kunne dekke flere temaer fremfor noen få. Men det ble også for bedre å få frem de unges felles verdier og tanker uten å begrense disse til konstruksjonen av scenarioer.

For bedre å dekke mer enn deltakernes umiddelbare tanker og ideer under selve diskusjonene har vi i tillegg under utarbeidelse en dokumentarfilm. Filmen følger fire av deltakerne i periode på ca 2 måneder og omhandler også utdrag av de gjennomførte diskusjoner. Ambisjonen er at filmen kvalitetsmessig skal være tilfredsstillende til å kunne vises på Grimstad kortfilmfestival i 2009.

Resultatmessig er tilbakemeldingene overveiende svært positive. De unge intresserer seg for hvordan fremtiden skal tegne seg og enkelte deltakere har i etterkant tatt initiativ til å møtes. Det er derfor uttrykt ønske om å kunne følge opp diskusjonene. Hvorvidt dette kan la seg gjøre er enda usikkert, men vi vil benytte anledningen til å TAKKE de unge for deres deltakelse. Det var nettopp deres engasjement, positivitet og vilje til å dele deres tanker, som skapte de positive resultater. Også en stor TAKK til Céline Thommesen og hennes ansatte på Englegaard gjestegård som la rammene for en himmelsk helg, samt filmteamet Termostad som la ned en kjempe innsats.

Heftet her er en presentasjon av de gjennomførte diskusjoner, og kan betraktes som et innspill til regional politikk og strategisk tenkning i virksomheter.

Jon O. Pedersen

innhold

[side 3.]
FORORD – DET GODE LIV

[side 5.]
**FRAMTIDSKAPSELN
– FRAMTIDSSTUDIEN SOM SPÅKULA
OCH VISIONÄRT TIDSDOKUMENT**

[side 6.]
**DET GODA LIVET
– FRÅN VAGGAN TILL GRAVEN**

[side 7.]
**SØRLANDETS OP OG NEDTURE I
HISTORIEN**

[side 10.]
GROUND ZERO

[side 11.]
DET GODE LIV I 2050

[side 12.]
**RÅD TIL DINE BARNEBARN
– EN YOUTUBE PRESENTASJON**

[side 13.]
MONEY TALKS

[side 14.]
MONEY TALKS II

[side 15.]
**KJETIL JUSTNES
– ET FREMTIDSPORTRETT AV EN
ELDRE PERSON ÅR 2050**

[side 16.]
ET FRAMTIDIG HÅP?

[side 21.]
**DELTAKERNE, FILMTEAM
OG FORSKARTEAM**

[side 22.]
REFERENSER

framtidskapseln

– framtidsstudien som spåkula och visionärt tidsdokument

Människor har alltid velat bli odödliga. Nittonhundratalets stora moderna projekt skulle utrota fattigdom, sjukdom och dödlighet med hjälp av vetenskap och förnuft. Men det har alltid funnits andra sätt att göra människan odödlig. Monument och mausoleer gör stora personer odödliga, manifesterar deras förträfflighet och bevarar deras minne till eftervärlden, framtiden.

För samhällen i hastig förändring får historia och framtid en extra laddning och betydelse. Strävan efter de framsteg som ska göra oss odödliga blir lika stark som ängsligheten över allt som kan gå förlorat. Men i ängsligheten över att en gång glömmas bort finns samtidigt en nyfikenhet att kommunicera med framtidens människor.

Under världsutställningen i New York år 1939 sänktes en förseglad kulformad kapsel med tidstypiska föremål ned i marken som en hälsning till världen 5000 år senare. Världsutställningarnas manifestation över mänsklighetens framsteg skulle också kommuniceras in i framtiden. Det var vid detta tillfälle som ordet "time capsule" för första gången förekom. Men företeelsen var långt ifrån ny. Liknande tidskapslar hade förekommit redan under tidigare världsutställningar och i det gamla Mesopotamien.

Rymdsonderna Pioneer 10 och Voyager 1 kan också ses som tidskapslar, begravda i rymden på obestämd tid. Pioneer-sonden försågs med en plakett med kort information om mänskligheten och dess galaktiska ursprung. I Voyager placerades en LP-skiva – the Golden Record – med musik från hela världen lagrad som en salut till intelligent liv bortom vårt solsystem.

Tidskapslarna och rymdsondernas meddelanden talar till framtiden samtidigt som de är tidsdokument i sig själva och bärare av föreställningar om sin samtid. Framtidsstudier bygger på samma ambivalens. Man kan tala om en dubbel paradox. Framtidsstudier säger

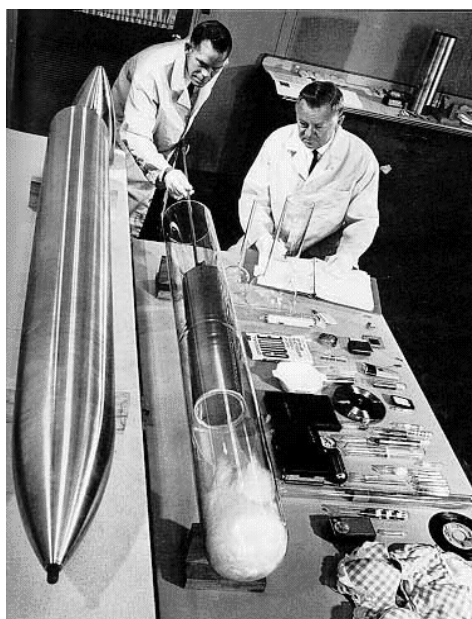
mycket, eller kanske mer, om vår samtid än om framtiden. Men samtidigt är det i samtiden, i våra drömmar och visioner, som förutsättningarna för framtiden ligger.

Fortid, samtid och framtid. Tid framstår som något fast och obestridligt. Förfluten tid förefaller ofta givet eftersom "det som skett har skett", medan framtiden framstår som ovisst. Men glömskan får förfluten tid att framstå som lika oberäknelig.

Hur uppfattar vi egentligen tidens gång? Vi har en tendens att sortera det förflutna i årtionden och århundraden. Tidsanden – *der zietgeist* – kokas ned till decenniebilder bestående av klichéer, mediebilder, populärkulturella uttryck, modeord och osmälta begrepp. Framtiden däremot, är hölj i dunkel. Ju längre in i framtiden man skådar desto mer abstrakt ter den sig. Hur

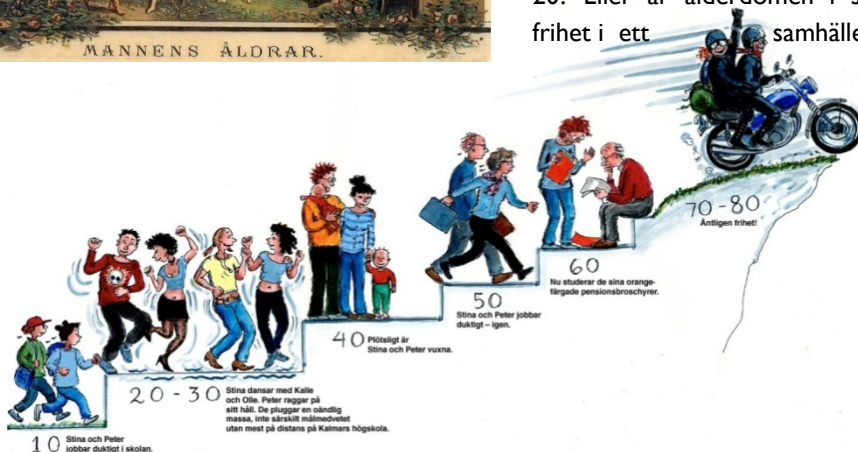
ser världen ut på 2050-talet? Många framtidsstudier tenderar också att mynna ut i dystopier om katastrofer och om jordens undergång. Denna framtidskapsel handlar om det goda livet på Sørlandet, bortom apokalypsen.

Per Strömberg

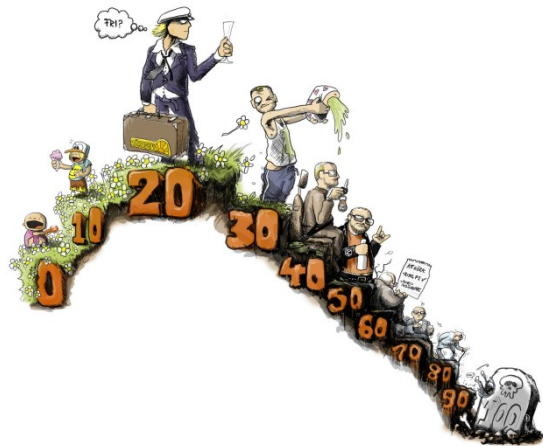
La Dolce vita. Det ljuva livet, det Goda Livet, har alltid funnits som en parallell motbild till de dystopier som förekommer i våra liv. Föreställningen om det goda livet styr många val i jakten på ett bättre liv. Längtan efter detta är en stark motor i kommersialismen, från valet av schampoflaskan till att finna det personliga resmålet som bara jag känner till, mitt eget lilla smultronställe. Inte minst de senaste årens gourmé-trend visar på vikten av en guldkantad tillvaro. Dagens lyx handlar inte längre om dyra ting, champagne och limosiner, utan om en väl investerad fritid och om kulturell kännedom om de små subtila detaljerna. Vad är livselixir för oss om 50 år?

Denna framtidsstudie tar sin utgångspunkt i drömmarna och visionerna om det goda livet. Det är i allra högsta grad knutet till den människans livscykel. Det finns vissa skeenden och stadier i livet som man förväntas uppnå för att tillfredsställa idén om det goda livet, från den första skoldagen till självförverkligande på ålderns höst.

Det goda livet

– från vaggan till graven

Föreställningarna om livets gång finns fångade på en kalkmålning i den medeltida kyrkan Härkeberga. Från ungdomen i medeltida snabelskor tills döden tar oss vidare. I konsterna påminner man ofta om just döden: *momento mori* – minns att du kommer att dö. Livscykeln och ålderstrappan är tidlös, men samhällets förväntningar skiftar i tid och rum. Denna tidlösheten erinrar oss om allmängiltigheten i människans starkaste insikter: medvetenheten om tiden, döden och könet.

På 1800-talets borgerliga ålderstrappa väntas mannen stå på sin höjdpunkt vid 50 års ålder efter att ha passerat förälskelse och familjebildning. Ålderdomen framställs som de sista respektabla trappstegen ned till graven. På den borgerliga ålderstrappan för kvinnor är moderskapet den centrala ledstängan.

Finns det alternativa ålderstrappor att bestiga? Börjar förruttnelsen vid 37 års ålder, som den svenska rockgruppen KENT sjunger – eller kanske redan vid 20? Eller är ålderdomen i själva verket vägen till frihet i ett samhälle fyllt av ansvar?

Per Strömberg

Sørlandets op og nedture i historien

Hvad tænker man – når man aldrig har været på Sørlandet – og for første gang lander med en mindre propelflyver i Kjevik Lufthavn? Hvem er Sørlændingene og hvad præger den Sørlandske geografi? Denne artikel handler om hvordan Sørlandet blev sørlandsk...

Et hvilket som helst sted i verden?

Når propelflyveren akkurat får halen med sig på den korte landingsbane har man i nedstigningen været vidne til bjerge, klipper, ø-grupper, både havne og flodudmundinger, grønne områder, himmel og horisont. Her er ikke blot tale om en maritim geografi, men man ser også en kulturarv præget af et drys hvide træhuse og militære forsvarsanlæg i kampesten eller beton der beskytter kystlinjen mod fremmede magter. Hvad er dette sted? Et hvilket som helst maritimt – sø eller kystlandskab - i verden?

Kunne det være Gibraltar? Den lille halvø i Spanien; et toldfrit, engelsk område og et billigt rejsemål for charterturister? Kunne det – som Gibraltar – være hjemsted for multinationale virksomheder med skattefordele og udstationerede medarbejdere fra hele verden? Kunne det være Båstad? Et ferieparadis på den svenske vestkyst med den årlige tennisturnering *Swedish Open*, med sommerhuse i schweizisk alpe-stil, velklædte fruer og dyre biler? Ellers kunne det – i en helt anden prisklasse – være et backpackerparadis som Kathmandu i Nepal, hvor de unge turister, kunstnere og forfattere fører eksistentielle samtaler eller venter på den næste trekking-tur i Himalaya.

Det kan være nyttigt at forstå et sted gennem fantasi og associationsformåen. Association fremhæver ligheder mellem vidt forskellige egne og

regioner, mens fantasien gør det muligt at undre sig over, hvad et sted også kan være. Med andre ord finder man, med association og fantasi, andre måder at vurdere det velkendte og hjemmevante på.

Sørlandet og det sydligste punkt i Norge kunne således være et af disse – eller andre – steder i verden, hvis man forstår et sted ud fra dets geografi; som et kyst og bjergområde.

Hvordan blev Sørlandet sørlandsk?

De fleste kyststrækninger fik først en specifik betydning af sol, sommer (og Sørlandet) gennem Skandinavien's industrialiserings og urbaniseringsproces i 1800-1900-tallet. Byens industri, forurening og kummerlige boliger havde skabt en nostalgi om det førmoderne. Landlig idyl – således også kystens og havets – blev nu forbundet med frihed og fritid.

I følge den norske historiker og ekspert Berit Eide Johnsen kan man opfatte Sørlandets maritime kulturhistorie som en parrallel til 1800-tallets kystby Nice i Frankrig. I Nice skabtes en trend om kystlivets idyl og magi, digter og bohémiliv der blev udbredt til og inspirerede et internationalt jetset. Digtere og forfattere skrev således om deres liv i Nice. Den samme litterære tendens skabte også Sørlandet, mener Johnsen.¹

Men hvordan skal man forstå, at Sørlandet bliver 'sørlandsk'? Kan litterære trends skabe og tildele en specifik geografi betydning? Kan man forandre et sted

gennem fortællingen? Nice's internationale bohème og jetsetliv blev bl.a. skildret i den amerikanske forfatter F. Scott Fitzgeralds *Tender is the Night* i 1934. I romanen møder vi lægeægteskabet Dick og Nicole Diver som tilbringer seks måneder om året ved den franske riviera. Fitzgerald lader en nyankommen gæst spørge ægteparret om de bryder sig om dette sted og en ven til parret forklarer; "they have to like it... They invented it". Dick og Nicole Diver har "opfundet" den særlige livsstil som handler om at æstetisere og idyllisere kysten som en scenisk geografi og ikke mindst tildele den rekreative og livsstilsmæssige funktioner.

Det særlige Sørlandet?

Mens Sørlandet i slutningen af 1800-tallet havde en succesfuld værftsindustri specialiseret i træbådebygning som producerede internationalt anerkendte skibe til hele verden, tiltrak arbejdskraft fra overalt i Skandinavien og Nordeuropa og havde færgeforbindelser til England, Holland, Danmark og Sverige,ⁱⁱ blev det imidlertid et skifte i teknologien der forandrede Sørlandets placering fra central til perifer. De sørlandske værfter var førende indenfor træskibsteknologi. Hvorfor ændre på det? Det nye materiale *jern* fremstod som besværligt og tungt, uegnet til bådbygning. I mellemtiden udviklede konkurrerende værfter den nye jernskibsteknologi. Ser man på nutidens sejlads af supertankere, containertransport og færgetrafik forstår man, at træbådeværfterne havde begået et teknologisk fejlskøn.

Der opstod en behov for at gentænke Sørlandet. Ligesom Nice i Frankrig måtte Sørlandet "opfindes" på ny for at blive kendt af andre end Sørlandinge. Den norske forfatter Vilhelm Krag blev den som omdøbte det tidligere Vestlandet til "Sørlandet" i

1902. Sørlandet repræsenterede imidlertid ikke noget positivt i Krag's tidlige forfatterskab. Han skrev: "Sørlandets Natur er uden al Sensation... Saa der er vist ingen Fare for, at Sørlandet nogensinde skal blive Turistdistrikt. Dertil trenges Troldtinder og Midnatssol og al den Stads; og den har vi slet intet af paa vore Kanter".

I følge Krag kunne Sørlandet ikke konkurrere med Nordnorges store naturattraktioner og "al den stads" lød det måske lidt nedslået. Men hvad kunne så gøre Sørlandet særligt? Det blev det idylliske Sørlandet som vandt indtog. Med minderne fra en maritim

storhedstid blev fiskerlejer med hvide træhuse, udhavne og kystens natur fremstillet som pittoresk og romantisk.

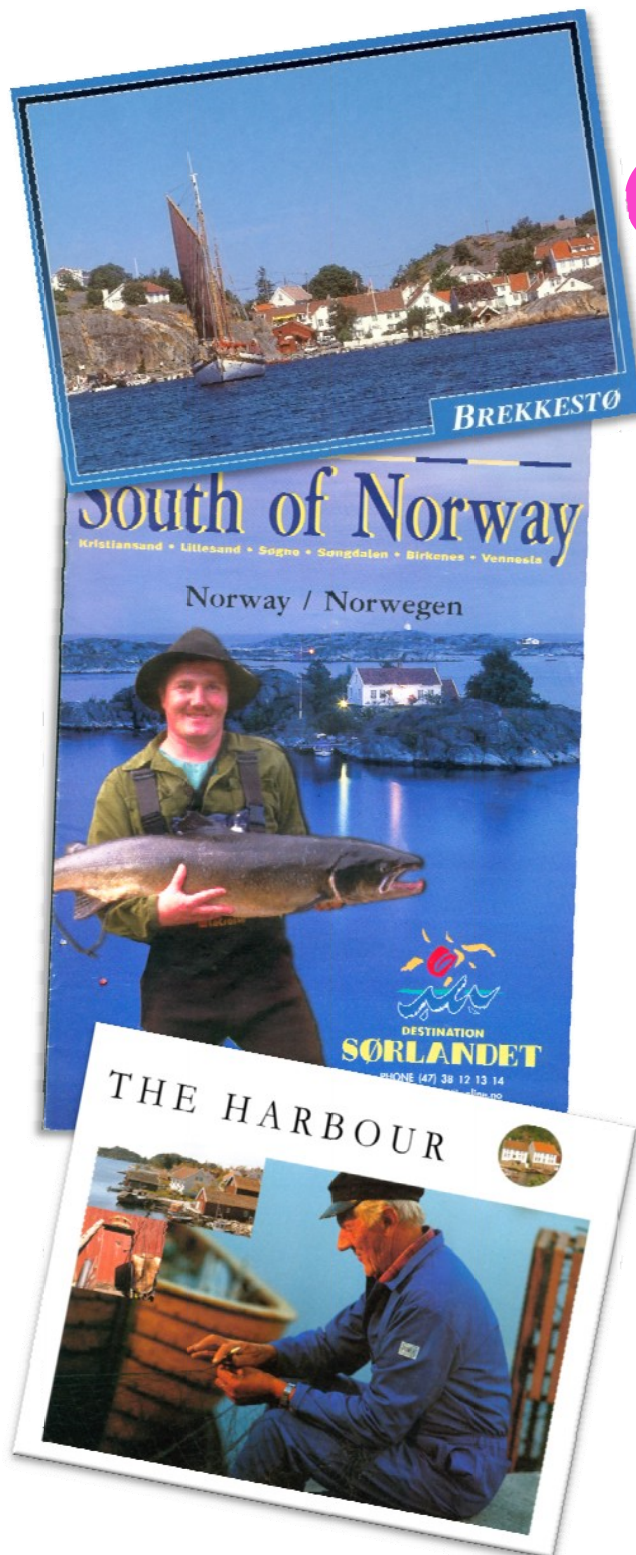
Tidens *hotte* oplevelsesindustri – inspireret fra bl.a. Nice i Frankrig - nåede i perioden 1900-1940 Norge: Badehoteller, kur og helsesanstalter blev nu Sørlandets store turistattraktion. De fordums succesfulde rederiejerers patriciavillaer kunne genanvendes til at inkvartere de nye og velhavende badegæster. Sidste mode fra Frankrig kunne fås på et sådant kurophold og gæsterne kom tilbage år efter år. Langsomt lærte gæsterne sig også vandringens rekreative teknologi. Via ture ved kyst og i fjeld satte man sig i kontakt med den friske luft som syntes så knap i byerne. Lidt efter lidt blev kystens sol, nydelse og helse demokratiseret til campingturister, vandrere og teltturisterne. Et (rigeligt), norsk naturgode var blevet til oplevelsesøkonomi da verdenskrisen ramte Norge i 1930'erne og for alvor afsluttede den maritime, sørlandske storhedstid.

Nedturen?

Helt op til 1980'erne forsøgte man at rendyrke det sørlandske *brand* og håndtere overgangen fra industri til oplevelsesindustri. Fiskeindustrien blev i denne periode til en postkortidyl gerne afbilledet med en vejrbidt, gammel fisker der ordnede garn på havnen. Naturressourcerne gjorde lystfiskeri til en turistisk eksportvare.

Man hentede århundredeskiftets idylliske Sørlandet frem igen. Det maritime skulle gøres til en attraktion man kunne besøge, spadsere og foretage kulturelle besøg i. Den amerikanske avis *The Independent* skrev at Sørlandet var "the coolest Riviera" i 2002. Samme år kunne man i *New York Times* læse at Sørlandets Risør var en "idyllically located fishing village". 100 års branding af Sørlandet der var begyndt i litteraturens og hjemstavnsfølelsens univers, havde fået gennemslagskraft. Den maritime idyl og pittoreske natur var blevet den måde man gerne ville se sig selv og blive set af andre.

Sarah Holst Kjær

ground zero

ZERO: Zero time [...] **Zero-seeking** [...] **zeroing out** (transitive verb) [...] **Zero-making**, [e.g. Revolutionary Theme] Spiral movement of zero making: *The atmospheric impression of the opportunities that zero-making conveys*, [Economy] Call for a higher level of civilization: *Effects of a new era were felt at every level of the corporation.*

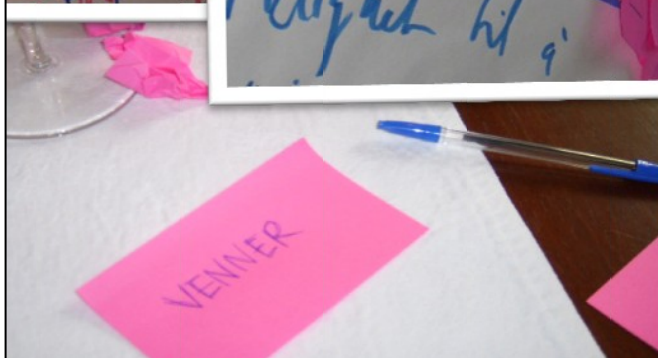
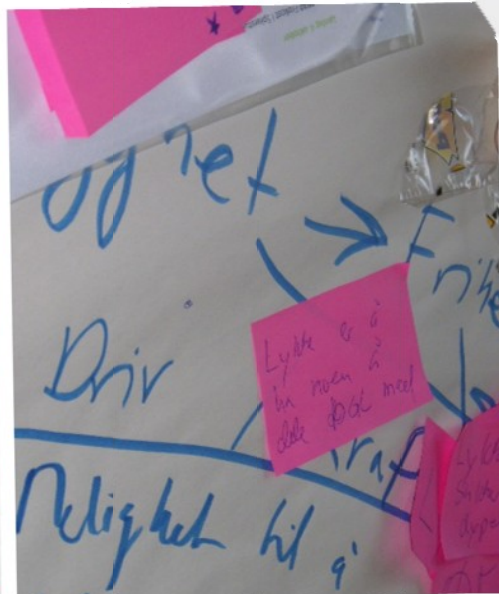
Et fremtidsstudie handler om at vide, hvor man står, når man begynder noget nyt. Dette kan kaldes 'ground zero'. De unge havde en klar bevidsthed om deres placering i generationskæden; at de var unge og måtte gøre sig gældende for at blive hørt overfor en ældre generation, men også at de med tiden ville blive voksne og få ansvar overfor familie og børn...

Sarah Holst Kjær

Tendenser

Uanset politisk overbevisning eller faglige tilhørsforhold deler de unge positive værdier om:

- ▶ Kernefamilie og forældreskab
- ▶ Fast men tolerant børneopdragelse
- ▶ Respekt for ældre og gode levekår i alderdommen
- ▶ Stabil placering i generationskæden
- ▶ Gode kolleger og venner
- ▶ Kærlighed

det gode liv

i 2050

“Det Gode liv” er et ideal for de fleste. Den norske folklorist Tone Hellesund definerer idealet som ”våre felles kulturelle forestillinger om hva som skaper tilhørighet og lykke, hva som er vellykket og mislykket, hva som er normalt, og hva som er unormalt [...]. Forestillingene om det gode liv er utviklet over tid, de har endret seg over tid, og de bærer med seg viktige budskap om hvordan vi i vår kultur mener at et voksenliv bør være, om hva et liv må inneholde for å bli betraktet som fullbyrdet”.ⁱⁱⁱ

Fremtidens gode liv på Sørlandet i 2050 er både privat og kollektivt definert og handler om at skape rammer for livsudfoldelse af 'det hele menneske'. De unges råd for det Gode liv i 2050 kan oppsummeres til:

- Oplevelsesøkonomi – også til eldre
 - Bedre bruk af eksperter og UiA – ambulerende forskere til forbedring af Sørlandet
 - *Dulte*: uvildige samtaler og omsorg for svage grupper – samarbejde ml. studenter og arbeidspladser
 - Helårsturisme rettet mod kreative segmenter - for eksempel poeter, kunstnere og musikere
 - Kristiansand: En levende og international universitetsby - med et analytisk og kritisk blik på verden
 - Bedre og billigere infrastruktur – også via søvejen
 - En myk offentlig tone - bevidsthed om skiltning, overvågning og kommunikation i byrummet
 - Sørlandet: Førende indenfor natur og miljø - virksomheder og forskning
- Kulturel profilering af Sørlandet
 - Tillid og samarbejde mellem generationer
 - Verden på Sørlandet
 - Et personligt og anderledes Sørlandet – satsning på små, kreative næringer og butikker
 - Et skønt Sørlandet - kunst i det offentlige rum, små personlige projekter - små personlige stipendier
 - Nærmere kulturelle oplevelser – hele året

Sarah Holst Kjær

råd til dine barnbarn år 2050

– en YouTube presentasjon

12

Jobb er oppskrytt - tjen penger på hobbyen din!

Ikke ta plastikkirurgi!

Lær asiatisk kultur og språk!

Engasjer deg!

Vær på god fot med naboen,
men velg en annen beste venn!

Gå på tur i skogen og lag kaffe på bål!

Martin Choux
Stein Tore Grønsund
Torunn Hegna
Anne Solvang Salvesen

money talks

Du er politiker i 2050 og skal opstille et budget. Hvordan vil du fordele 1 mrd. NOK?

Man plejer at antage, at økonomisk budgettering viser de værdier og idealer man har for, i hvilken retning et samfund bør gå samt hvordan man tænker helhed og udvikling. Disponering af økonomi kan også vise, hvordan en gruppe vurderer definitionerne på et godt eller mindre godt samfund.

For de unge gjaldt det at anvende og maksimere brugen af kundskab i samfundsudviklingen, tage socialt ansvar for svage grupper, styrke en miljøprofil og tilgodese kulturudviklingen på græsrodsniveau.

Pernille Kultsvehagen Hansen
Kristian Fohaug
Angelika Rorat
Maria Engervik
Kjetil Omnes

Tailored suits, chauffeured cars // Fine hotels and big cigars // Up for grabs, up for a price // Where the red hot girls keep on dancing through the night // The claim is on you // The sights are on me // So what do you do...

AC/DC: *The Razors Edge*, 1990

budget - Microsoft Excel

Hjem Sett inn Sideoppsett Formler Data Se gjennom Visning Tillegg

Lim inn Utklippstavle Klipp ut Kopier Kopier format

Gill Sans MT 12 A A

Bryt tekst Slå sammen og midtstill

Skrift Justering Tall

	A	B	C
1	Dulte		
2	Fritidsklubber/natteravner/mennesker som bryr seg	50 000 000	
3	Helse og sikkerhet	30 000 000	
4	Miljø		Avgift/forskning
5	Utdanning	200 000 000	Motivatorer for ansatte innenfor offentlig sektor
6	Kultur/Kunst	100 000 000	Mindre stipender og legater istedenfor store offentlige bygg
7	Idrett	50 500 000	
8	Eldreomsorg	100 000 000	Motivatorer for ansatte innenfor offentlig sektor
9	Barn	100 000 000	Motivatorer for ansatte innenfor offentlig sektor
10	Forskning	100 000 000	Ambulerende forskere
11	Dultespillere 20 stk	3 500 000	Fordelt på de forskjellige kategoriene
12	Diverse for dultespillerne	1 000 000	
13	Reklame for turistnæringen	10 000 000	
14	Spesielt utsatte grupper	100 000 000	Rusomsorg/fangeomsorg/utviklingshemmede
15	Samarbeidsprosjekter med andre land	100 000 000	
16	Koordineringsgruppe	5 000 000	
17	Festivalfond	50 000 000	
18			
19		1 000 000 000	
20	Motivatorer for ansatte innenfor offentlig sektor		
21	Gunstige kulturtilbud		
22			

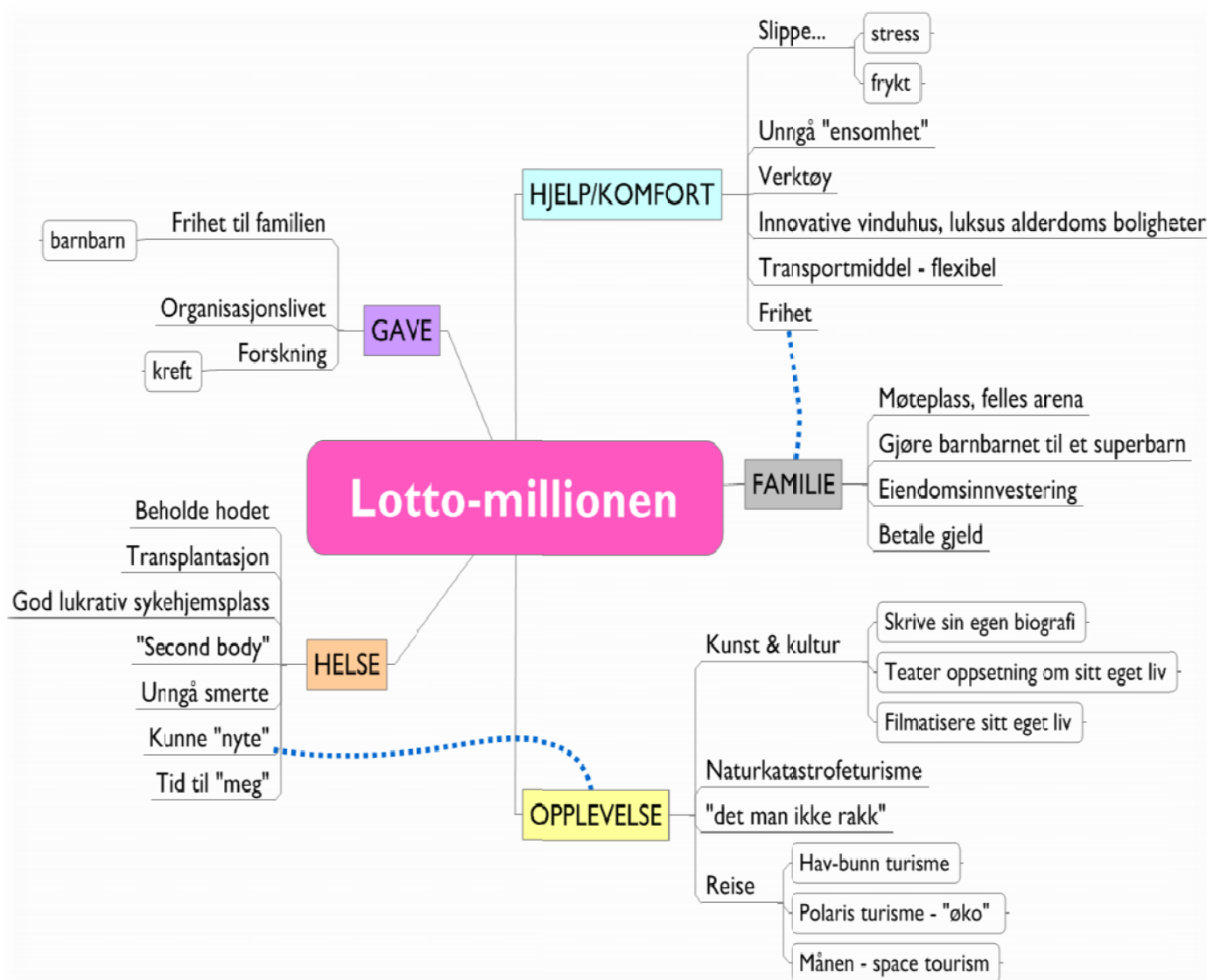
Ark1 Ark2 Ark3

money talks II

Du vinner en million i Lotto som pensjonist – hvordan vil du bruke dem i år 2050?

Trond Arntzen
Helene Bøksle
Martin Choux
Stein Tore Grønsund
Torunn Hegna
Anne Solvang Salvesen

14

Nede ved havna ligger et stort hvitt hus med utsikt over havet. Inne i dette huset bor et ektepar som sitter ved peisen og ser inn i flammene. Selv om utviklingen har gått fort, er verdiene fortsatt de samme. Denne mannen har jobbet et liv i oljeproduksjonen, og nyter nå sin pensjonsalder i fred og ro med sin kone.

Da Kjetil var ung, og tiden fra ungdommen til alderdommen har vært innholdsrik. Han har dratt en tur til verdensrommet og sett jorden utenfra.

Videre forteller han om hvordan han bygget opp sitt eget selskap, der han begynte med to tomme hender. Han klarte å trenge igjennom med sin idé som drastisk reduserte oljeutslippene og bedret miljøet, og var også med på å utvikle dagens bølgekraft-teknologi.

Kjetil har ved siden av jobbdelen klart å pleie et godt og sunt familieliv, basert på verdier han og sin familie deler. Kjetil har tre barn som nå er blitt voksne og har fått egne barn. Til sammen har Kjetil fått syv barnebarn og fått gleden av å delta i en storfamilie.

Verdiene han forteller om som har vært viktige er kjærlighet, trygghet, samhold, ærlighet, tid til hverandre, rammer og lek. Vendepunktet i hans liv, som gav han nye perspektiver, var da han datt ned fra en plattform og fikk en ufrivillig tarmskylling, ofte kalt klystér.

På vei ned så han livet sitt passere i revy, og forstod at livet hans handler så klart om selvrealisering, men at familie og verdiene han hadde i seg selv var det gode liv.

Maria Engervik
Kristian Fohaug
Pernille Kultsvehagen Hansen
Kjetil Omnes
Angelika Rorat

kjetil justnes

– et fiktivt fremtidsporett av en eldre person år 2050

15

et fremtidig

håp?

16

– Hvis jeg var 20 år gammel i dag, ville jeg købe en fladskærm og en motorbåd og enormt mange øl, og så ville jeg ha' drukket alle øllene mens jeg så tipsfodbold – og så ville jeg bare sejle ad helvede til bagefter.

Komikeren Jacob Haugaard (56)

I media karakteriseres "de unge" ofte som selvopptatte, med ingen begreper om hindringer. De har lært seg at alt er innen rekkevidde, og de elsker luksus, en luksus som de tar for gitt. De menes å ha dårlige manerer, forakte autoritet, ikke å ha respekt for eldre mennesker, og menes å snakke når de heller skulle ha arbeidet. Det hevdes at de motsir sine foreldre, skryter i selskaper, sluker desserten ved spisebordet og tyranneriserer lærerne. I tillegg

fylles media med utsagn om de late unge, som mangler begreper om lojalitet, og som er skylden for lavere produktivitet og høyere sykefravær. Så er det håp for menneskeheten?

Tidsperspektivet i Fremtidskapsel har vært året 2050, men så langt frem har derimot vist seg vanskelig, for de unge, å abstrahere – også selv om de unge i 2050 vil være mellom 59 og 77 år. Diskusjonene sier derfor kanskje mer om de unge, som har deltatt i diskusjonene, enn de gjør om fremtiden. De etterfølgende betraktninger er av denne grunn mer rettet mot en forståelse av de unges nåtidige tanker og verdier.

Millenniums generasjonen

Vi er alle påvirket av hendelsene i våre liv, og det er kanskje nettopp hendelsene som former oss til dem vi er, og blir.^{iv} Hvordan vi påvirkes, avhenger av hendelsens art, hvor gamle vi er når de inntreffer og derved hvilke meningene vi tillegger hendelsene. På denne måten vil en 40 åring i dag ha mer til felles med hans/hennes egen generasjon enn tidligere eller fremtidige generasjoner (Ibid). I dette perspektiv kan det hevdes at vårt samfunn utgjøres av 5

GENERATION (ERA)		Boom (1943-62)	Generation X (1963-83)	Millennial (1984-05)
Key Events	Conflicts	End of world war II Suez Crisis Hungarian Revolution Korean war Cuban revolution/Cuban Missile Crisis	Vietnam Yom Kippur/Six-Day War Franco succeeded by King Carlos Iran revolution Sovjet invasion of Afghanistan Iraq-Iran war Falkland war Granada	Dessert Storm Yugoslavia/Serbia Northern Alliance Afghanistan Iraq-War Israel-Palestine conflict 9/11
	Politics	UN establishment "Iron curtain"-Cold war Israel established NATO Treaty/Warsaw Pact Berlin Wall Kennedy assassination	Woodstock Cultural revolution in China Watergate SALT 2 treaty Iran-hostage Star-wars (Reagan)	Oluf Palme assassination Iran-gate scandal Glasnost Berlin wall/End of cold-war Collapse of the Soviet Union Abolition of Apartheid War on terror Global warming
	Economy	Hyperinflation Marshall plan Establishment of The world Bank European Economic Community Established GATT Treaty Long boom High economic growth in Japan	Concern: population explosion OPEC Oil shock Expansion of US banks abroad European monetary system Third world dept crisis Deregulation (bank) Time of the yuppies	Stockmarket crash ("Black Monday") Mastricht treaty Dot.com Euro Long boom Housing-market crash in US
	Technology	A-bomb/H-bomb Airplane First man in space Transistor radio (Color) Tv Xerox - photocopiers	Man on the moon/Space shuffle ARPANET Pocket Calculator Walkman TV PC CD - Music videos VHS/Beta VISA AIDS	Chernobyl Challenger explosion Cloning "Dolly" Microsoft Internet/E-mail Mobile phones DVD MP3 (Ipod)
	Other events	Polio vaccine DNA Discovered		Earthquake Kobe Ebola Mad Cow Disease Bird flue (SARS) Tsunami Thailand "Hurricane Katrina" -New Orleans

samspillende generasjoner:^y

1. GI generasjonen (f. 1901-1924)
2. Den stille generasjonen (f. 1925-1942)
3. Boom generasjonen (f. 1943-1962)
4. Generasjon X (f. 1963-1983)
5. Millenniums generasjonen (f. 1984-)

Vårt fokus har vært på millenniums generasjonen (ofte betegnet Generasjon Y) som er kommet til etter jappetiden på 80 tallet, med foreldre fra henholdsvis boom og X generasjonen. De er vokst opp i en tid med store teknologiske fremskritt innen kommunikasjon (internett og mobil er blitt allemannseie) og medisin (kloning og biokjemi). Et stadig mer omfattende media bilde har tegnet en harmonisert verden (med foreningen mellom øst-vest, "snille bomber") med uklart fiende og trussel bilder (war on terror, global oppvarming). De er blitt fortalt foreldrenes historier om:

► Etterkrigstiden med mangel på varer og rasjonering av mat, og hvordan lykken ankom havnen i utformingen av bananbåter en gang på 50 tallet.

► Det glade 60 tallet, hvor ungdommen hadde meninger og kjempet sin sak, mot krig og elendighet og for kvinnefrigjøring.

► Om konflikter som kunne utslettet menneskeheten og en oljekrise hvor selv kongen måtte ta trikken.

► At teknologien de drar nytte av i dag allerede var utviklet og i bruk for 40 år siden da Armstrong satte sine ben på månen.

► Om barn som lekte i naturen og i gata, gikk på skoler hvor de faktisk lært noe (nyttig), og om foreldre (i hver fall en av dem) som bestandig var til stede for sine barn.

► Den gang da fredsprisen handlet om å redde verden, og ikke om å dyrke trær, gi banklån eller redde solbrente isbjørner.

«Det er en viktig byggestein at vi har med oss folk med lengre erfaring. Det gir ro til å prøve ut flere ting som f.eks muligheten for å skifte beite på arbeidsmarkedet, og gå i dybden av de ulike livsfaser»

Det er en generasjon som har opplevd:

► At verden er blitt mindre ved tilgjengelighetens teknologi og billigreiser.

► Mobiltelefonen og internettet er blitt allemannseie, som samtidig har gjort det enkelt å knytte og opprettholde relasjoner, og gjøre sine meninger kjent blant verdens likesinnede.

► Verdens aktualiteter trekkes inn i stua, kjøkkenet, soverommet, i bilen og på jobb, 24 timer i døgnet.

► At sommerfuglen i Kina (les energiforbruket i verden) gir tsunamier i Thailand, oversvømmelser i USA og orkan på vestlandet.

► 15 år med oljepenger som flyter over, økonomisk vekst og Harry-turer på dårlige europaveier til Sverige, med mørke skyer i horisonten som varsler om finansens Sodoma og Gomorra.

Det er en generasjon som drømmer om å drikke av ungdomskilden, hvor tiden som ung med ungdommelige aktiviteter forlenges gjennom et lengre liv. Samfunnet og gruppen er erstattet med individet som kjemper med 5 mrd andre om å bli hørt og respektert. Det er en generasjon som idealiserer at "sannhetens gud er død" og det som står tilbake er et hav av muligheter og valgets kvaler.

Mulighetenes teater

I våre diskusjoner fremheves de unges forestilling av muligheter og derved valgmuligheter som vesentlige karakteristika for generasjonen. Det er en forestilling om en verden som ligger åpen for deres føtter, med et hav av muligheter. Med en metafor fra dramaturgiens verden kan man kanskje forstå de unges liv som en scene hvor en rekke skuespill er mulig, men også forventes å være selvvalgte. I et slikt perspektiv oppstår mulighetsspekteret ved at de unge befinner seg på et utall av scener sammen med individer med forskjellig smak og kulturell bakgrunn. En smak og en bakgrunn som de aktivt bruker i perifere scener, til å samle ny erfaring, nye smaker, som kan gjøre dem selv interessante, og styrke deres identitet på deres hovedscene. Hovedscenen hvor de

kan definere det offisielle syn på hva som er bra, hva som er dårlig, hva som er suksess og hva som ikke er det. Det er med andre ord en kamp

om å få innpass på livets teater og en scene hvor de har en forestilling om ikke å være begrenset til en birolle.

Mulighetenes kamp skaper samtidig et press til å benytte seg av dem, press til å ta en rolle og til å lykkes på scenene. Det er et press om foruten å skulle spille på egen scene også skal understøtte andre på deres scener for å kunne samle erfaring men ikke minst å samle støtte for ens eget akt. Det er et press om hele tiden å være på, til en hver tid å ha de riktige masker og kostymer, til en hver tid å være tilgjengelig, til en hver tid kunne ta hovedrollen når muligheten byr seg. Det er et press om å ha oversikten over mulighetene, til en hver tid å skulle vurdere, og velge, hvilken scene man skal spille på, når man skal bytte scene, og hvilket stykke man skal delta i eller sette opp neste gang.

Valgets kvaler

I dette hav av muligheter søkes tryggheten og stabiliteten i valget av de nære relasjoner, og i valget av den scene hvor man har fått tildelt, eller har en forestilling om å kunne spille en hovedrolle. Til tross for at verden fremstår i konstant forandring, teknologisk, miljømessig og sosialt, fremstilles forestillingen om det psykologiske og sosiale i relasjonene likevel som en konstant faktor.

«Problemet i Norge er at foreldrene er fratatt ansvaret for oppdragelse»

«Vi er privilegerte, vi er på toppen av Marslows behovspyramide. Vi har derfor tid og ork til å redde verden og må derfor også se vårt ansvar og plikt»

Som et hvert valg og beslutning er relasjonenes valg, det som etableres som en begrensning på mulighetsrommet. Likevel eta-

bleres det også forestillingen om et valg som ikke er en slutning for de individuelle forestillingene om mulighetene. Et endelig valg ville blitt opplevd som umenneskelig for generasjonens individer. For selv om man velger å ikke benytte seg av alle mulighetene, er det en trygghet i forestillingen om at mulighetene fremdeles eksisterer. Nærmelig tryggheten til å kunne reversere valget, tryggheten til en hver tid å kunne spille på andre scener med andre relasjoner, tryggheten til en hver tid å kunne velge annerledes, til å gjøre nye valg og begrensninger.

Samme verdier, ny innpakning

Til tross for forestillingen om muligheter kan verdiene som millennium generasjonen foretar deres valg på, oppfattes som tradisjonelle. Tradisjonelt i den forstand at man f.eks ønsker:

► Som foreldre å ha ansvaret for disiplinering, grensesetting og oppdragelsen av sine barn, samtidig med at det er et sikkerhetsnett av familie, venner og offentlige institusjoner til å ivareta og definere barnas beste. "Problemet i Norge er at foreldre er fratatt ansvaret for oppdragelsen..."

► At barna både vokser opp med tilstedeværende foreldre, i hvert fall mor, men samtidig gis det sosiale samvær med andre aktive barn gjennom barnehagen, gjennom leken ute i nabolaget, gjennom det virtuelle.

► Muligheten for fri skolegang og utdanning som ikke er klasse eller sosialt bestemt. Så selv om "skolesystemet ikke er optimalt, er muligheten optimal".

► En (eller flere) karriere(r) med den anerkjennelse og økonomiske trygghet dette kan medføre, men ønsker samtidig fleksibilitet og frihet til å kunne nyte denne tryggheten, og friheten til å velge nye karriereveier i forhold til de varierende livsfaser.

► Å kunne dele sin lykke og sorg med "den eneste ene", i et lite men romslig hvitt Sørlandshus nær

havet, med gangavstand til venner, familie, innkjøpsmuligheter, barnehage, SFO og jobb.

► Å benytte seg av "uberørt" natur med tilgang til fritidshus i rekreasjon og fritid, men også kunne benytte seg av storbyens mangfoldige tilbud, pulserede energi og jag.

► En aktiv alderdom, med tid, økonomi og helse til å være der for familie og barnebarn når de selv ønsker det, men først og fremst for å kunne realisere seg selv.

► Ikke å dø alene, men at det er noen som føler et savn når de selv ikke er mer.

Men også tradisjonelt i det at de, på samme måte som generasjonene før dem, er opptatt av bl.a:

► Forbedre miljøet og kunne bevare mulighetene også for fremtidige generasjoner. "Det er negativt at det bare er fokus på teknologi. Miljø er også et spørsmål om holdninger."

► At kunnskap, utdanning og forskning er grunnlaget for fremtidig vekst, men også brobygger for gjensidig

respekt mellom generasjoner, etnisitet, seksualitet, religion og andre konstruerte differensieringer i vårt mangfoldige samfunn.

► Utvikle teknologi til å gjøre hverdagen enklere og for å skape mobilitet, til å opprettholde relasjoner og redusere verdens forskjeller.

► En god helse, trygg mat uten skadelige kjemiske tilsetninger, sunn livsstil, og et helsevesen i verdensklasse som er i stand til å holde liv i dem og få dem fort på benene når helsen svikter.

► Stabil og gjennomsiktig økonomi med fleksibilitet til å prioritere og utnytte muligheter, uten misunnelse og grådighet der pengene er mål i seg selv. De ønsker å være forbrukere, men ikke sløser.

► Et demokratisk samfunn, som tilrettelegger for mangfoldighet, tar vare på de svake og syke, slår ned på kriminalitet, skaper trygghet og muligheter for den oppvoksende generasjon og som verner om fred og fordragelighet, uten krig og terror.

► Å respektere de eldre, siden "det er en viktig byggstein at vi har med oss folk med lengre erfaring.

«Hvilke krav setter vi på oss selv for å være lykkelige... det er enormt teknologi og økonomi fundamentert, men hva med smilet, kanskje har lykken med solen å gjøre»

Det gir ro til å prøve ut flere ting som for eksempel muligheten for å skifte beite på arbeidsmarkedet, og gå i dybden av de ulike livsfaser.”

► Å kunne se og bli sett, høre og bli hørt, lukte og smake, le og gråte, røre og berøre, elske og bli elsket, og oppleve og leve. ”Hvilke krav setter vi til oss selv for å være lykkelige... det er enormt teknologi og økonomi fundamentert, men hva med smilet, kanskje har lykken med solen å gjøre.”

Og som synes det er negativt bl.a at:

► Det til tross for bedre levestandard, bedre økonomi og lengre levetid, synes å gro frem en større distanse mellom folk, i den forstand at vi ikke lenger ”kjenner naboen, ikke snakker med hverandre (- i beste fall bare til hverandre) og ikke er sammen på samme måte som tidligere.”

► Media så sterkt presser bildet av det suksessfulle, så sterkt definerer A4 mennesket og skaper behovet for å benytte alle muligheter for å være vellykket og ”unik”.

► Den teknologiske utvikling ikke bare fører til å utvikle samfunnet videre og gjøre hverdagen enklere, men også fører til mer stress i form av forventninger om å nyttegjøre seg av og være tilstede med teknologien, fører til sårbarhet for at teknologien fungerer og derved teknologiske avhengighet, mer kontroll jf. Orwells overvåkningssamfunn etc.

► Vi skyver skylden og ansvaret over på andre i forhold til alt som er galt i verden, og at vi ikke selv gjør noe, ikke selv handler, ikke selv tar samfunnsansvar. ”Vi er privilegerte, vi er på toppen av Marslows behovspyramide. Vi har derfor tid og

ork til å redde verden og må derfor se vårt ansvar og plikt.”

Det er, med andre ord, en generasjon som omfavner mulighetene, men som velger det tradisjonelle. Og når verdiene er de samme, riktig i en ny innpakning og ny kontekst, så er det nærliggende å tro at millenniums generasjonen også vil oppfatte de neste generasjoner av unge som: selvpoptatte og late, uten manerer, lojalitet, respekt for eldre, uten begreper om hindringer, hvor alt er servert dem på et sølvfat: ”Herregud! Er vi blitt gamle? Mine foreldre var også frustrert over at de ikke forstod ungdommen”. Da er det vel kanskje et håp for menneskeheten?

Jon O. Pedersen

«HERREGUD! Er vi blitt gamle? Mine foreldre var også frustrert over at de ikke forstod ungdommen»

deltagene

Udvalgsriterier

Unge ml. 17-33 år som har udvist ambition og virke i deres fagområde. Køn, etnicitet, geografi.

► **Trond Arntzen**, forfatter

Helene Bøksle, sanger og musiker

► **Martin Choux**, PhD-studerende i Mekanikk, Universitetet i Agder

► **Maria Engervik**, næringsdrivende i Kristiansand

► **Kristian Fohaug**, 3D Animation, visualisering, lyd, film/video

► **Stein Tore Grønsund**, BA-studerende i Mekanikk, Universitetet i Agder

► **Pernille Kulsvehagen Hansen**, sanger og musiker

► **Torunn Hegna**, master i anvendt matematik og forsker i Teknova

► **Aleksander Johnsen**, musiker

► **Hanne Kolstø**, sanger og musiker

► **Kjetil Nordhus**, musiker og daglig leder af Kristiansand Rock City

► **Natercia Olsen**, dataingenør i Devoteam

► **Kjetil Omnes**, BA-studerende i Mekanikk, Universitetet i Agder

► **Erik Pirolt**, kunstner

► **Angelika Rorat**, master of Engineering, Origo Engineering AS

► **Anne Solvang Salvesen**, civiløkonom og daglig leder af Lindesnes Fyr

► **Paul Martin Tangen**, 3D Animation, visualisering, lyd, film/video

► **Hanna Aase**, konsulent ved Senter for Entreprenørskap, projektleder for KvinneGründerDagen

filmteam

Termstad

► **Dan Korneli**, dokumentarist

► **Kristian Landmark**, regissør og interviewer

► **Jon Tønnesen**, lyd/lys

forskningsteam

Agderforskning

► **Sarah Holst Kjør**, seniorforsker ved Kultur og næring

► **Jon O. Pedersen**, seniorforsker ved Innovasjonsledelse

► **Per Strömberg**, seniorforsker ved Kultur og næring

Substans DA

► **Kristian Mosvold**, produsent, koordinator og katalysator

referanser

22

ⁱ Kilde- og billedmateriale i denne artikkel er basert på en forelesning af Berit Eide Johnsen, UiA, september 2008. Se også: Johnsen (2002) "Sommergjester alle veier". I: (red.) Hilde L. Austarheim, *Sol, sommer – og Sabeltann! Sørlandsturisme i 100*. Hefte, Museumstjenesten i Vest5-Agder og Aust-Agder Museumstjeneste.

ⁱⁱ Kari Grindland (1998) "...at raade Bod paa og søge Erstatning for Tabet af Livskraften". Flækkerø Skjærgaardssanatorium 1903-40. I: (red.) Rolf Danielsson & Sven G. Eliassen *Kurbad vid Skagerak*. Sverre Johansen Boktrykkeri A/S, Scarpsborg.

ⁱⁱⁱ Hellesund, Tone (2003:17) *Kapitler fra singellivets historie*. Universitetsforlaget: Oslo.

^{iv} Howe, Neil, og Strauss, William (2007) "The Next 20 Years: How Customer and Workforce Attitudes Will Evolve", *Harvard Business Review*, July-August, pp. 41-52.

^v Howe og Strauss (2007) opererer i tillegg med "The Homeland Generation" (f. 2005-). Vi har i den overstående oversikt ikke medtatt denne generasjonen da vi mener det er for tidlig å foreta distinksjonen.